

د پود کاستونو څلورمه برخه

سریزه (داود جنبش):

سلام شنونده های عزیز! بحث مربوط به مهاجرین افغان و آنهاييکه به اجبار از کشورهای همسایه اخراج می شوند، تقریباً به پایان آن نزدیک شده ایم. تشکر از شما که تا این حال با ما بودید، مهمان ما در برنامه ها رییس جمهور محمد اشرف غنی است. به همه شما خیر مقدم میگویم.

من داود جنبش هستم، ستړي مه شی، خوش کیلیب سیز.

استاد محترم! به شما هم باز خوش آمدید میگویم، این برنامه چهارم و آخری ما در مورد مهاجرین خواهد بود و همان طوریکه در برنامه قبلی گفتیم جمع بندی میکنیم و طرح هایی را که میتواند در این زمینه وجود داشته باشد، [بر آن] میپردازیم.

دکتور غنی: بسم الله الرحمن الرحيم.

احترامات به شما و سلام های گرم من به تمام هموطنان ما در داخل کشور، ممالک همجوار و تمام دنیا.

[به زبان ازبکی]: افغانستان ایشیک لری یوزلب ایل مهاجر لر یوزیگه آچیق ایدی. اوزینینگ جبری عودت قیلدیرلگن لرینی کوتیب آلیش گه هم، اوشنداق سخاوت بیلن، تیار بولیشی کره ک.

جنبش: مننه استاده؛ که ستاسې اجازه وي زه به ازبکستان کې خپلې زده کړې په ښه راولم او دا لنډې ازبکې جملې به مو هغه چا ته چې ښايې پرې ونه پوهیږي وژباړم. تاسې وویل: «د افغانستان دروازې پېړۍ پېړۍ د کډوالو پر مخ پرانیستي وي، اوس باید په هماغه سخاوت د خپلو ستونو شویو هرکلي ته چمتو و اوسي.»

جنبش: یک بخش از قضیه مربوط به مهاجرین و عودت کننده های ما غیر از کشورهای میزبان مهاجرین، منطقه یی است - آسیای میانه، کمی دورتر و غیره...؛ فکر میکنید که عمق بحرانی که ایجاد شده یا در حال ایجاد شدن است در مورد مهاجرین افغان، در منطقه درک می شود؟ من نشانه های زیادی را از همبستگی در این مورد نه دیدیم.

دکتور غنی: نکته اساسی دیدگاه است، از کدام زاویه کشورهای منطقه به افغانستان میبینند، برای چند دهه در دوران جهاد مقدس ما و بعد از آن، سال های شدت خشونت در داخل کشور، به افغانستان از نگاه یک خطر دیده می شد، که از آن باید جلوگیری شود، و [این یک] حقیقت بسیار تلخ است. مثل این بود که یک وبا است باید از انتشارش جلوگیری

شود، همه میخواستند که سدهایی را ایجاد کنند، که شیوع از این طوفان به داخل کشورهای شان جلوگیری شود. بعد از آن خاصاً در دهه دوم قرن بیست ...؛ پروگرام هایی را که با آسیای مرکزی من مطرح کردم... و یکبار سرمنشی ملل متحد آقای گوتریس تشریف آوردند، به طرف من دیدند، به بسیار تعجب گفتند: چه کردی، تمام آسیای مرکزی به طرف جنوب میبیند؟

و جواب من بسیار ساده بود، گفتم ما به طرف شمال نگریم و علایق قرن ها را که زیاد از یک قرن قطع شده بود دوباره زنده کردیم. افغانستان به یک فرصت مبدل شده بود و ایجاد این دیدگاه نهایت مهم بود، چون تمام ارتباطات منطقوی، اتصالات منطقوی از پروژه های بزرگ انتقال انرژی گرفته تا خط آهن، سرک ها و غیره به این دیدگاه تعلق داشت .

امروز بدبختانه باز هم حالتی ایجاد شده که احساس خطر بر فرصت کاملاً غلبه یافته و از این جهت عوض اینکه یک احساس همدردی و عمق [ارتباطات] باشد، یک احساس دوری است و احساس محافظت شخصی. این دیدگاه نه به نفع اینها است، نه به نفع ما؛ چون افغانستان در قلب آسیا وجود دارد و همان طوری که اقبال گفت: ثبات و خوشحالی آسیا و همچنین مشکلات اش به تپش این قلب تعلق دارد. امید است دیدگاهی را ایجاد کنیم، اما ایجاد این دیدگاه همان طوری که در داخل برنامه ریزی میخواید، بدون در نظر گرفتن منافع مشترک کشورهای همجوار و منطقه و دنیای اسلام و بالآخره جهان صورت گرفته نمی تواند.

جنبش: ستاسی منظور دا دی چې جهان اوس انتظار کوي چې وگوري افغانستان کې به څه پېښېږي؟ که دومره ډار ډیر شوی دی چې حصارونه جوړوي چې د افغانستان نه ځان وساتي، ځکه څه نه وايي اوس؟

ډاکټر محمد اشرف غني: منطقه کې حصارونه جوړوي؛ نړۍ غواړي چې هیر یې کړي، نه غواړي چې خبره واوري.

افغانستان اوس د سوماليا په سطحه [کې دی]. څومره سر خطونه گورئ ورباندې؟ نوري پېښې په جريان کې دي او که غواړو چې د نړۍ توجه وغواړو، باید اول فیصله وکړو چې منطقې سره، آسیا سره، اسلامي نړۍ سره او نړۍ سره څه رقم اړیکې غواړو؟

ترڅو چې هدف معلوم نه شي، بې له هدفه خو نور مصروف دي او خطرونه ویني او چیرې چې خلک خطر وويني او له بلې خوا نه گاونډيو هیوادو کې [که له بهر نه له کډوالو سره] د مرستې امکانات ونه گوري، بېرته راځې پدې باندې چې څوک وباسې، چا ته ویزه ورنکړې. نن دا خلک چې پدې ورځو کې پاسپورټونه اخلي، هیله یې څه ده؟ څوک به ویزه ورکړي؟

هغه چارواکو چې فکر کاوه چې ډیر ملکونه به ورته په قدر او عزت گوري، خکه چې دولتی څوکی یا ملي مقام یې درلود، نن چیرې پراته دي؟ کوم مملکتونه دې چې حاضر دي دوی ته ویزه ورکړي، یا یو چارواکی وویني یا ددوی هرکلی وکړي؟ باید پوه شئ، که عزت غواړو یو گډ عزت د ټولو دی یا بې عزتي د ټولو ده.

جنبش: تقریباً په دا دريو تیرو پودکاستو کې پدې باندې تم شو، چې تاسو وویل چې بحران ژور دی، سیمه کې اندېښنې دي، سیمه غواړي د افغانستان نه ځان وساتي، جهان غواړي هیر یې کړي، دې ته په پام سره او تاسو اوس وویل چې مونږ باید ځان راټول کړو او د یوه ملت په توگه یو گډ دریځ ولرو، فکر کوئ دننه په ملت کې د حالت ددغومره نازک والي درک شته؟ دوی پوهیږي چې که سم مهارت پیدا نه کړي او که سم مدیریت پیدا نه کړي بحران له کنټروله وتلی شي؟

دکتور غني: بیا هم دا څو برخي لري. لومړی، که اکثریت د ولس د افغانستان باندې غږیږي، اکثریت د ولس د افغانستان پوه ده چې وضعیت څه دی او څه په کار دي.

نن د دوی عقل بندي شوی، اما بندي خپل عقل له لاسه نه ورکوي. نو ضرور ده چې پوه شئ، که غواړو چې لازمي اجماع راوړو، د ملت غږ باید آزاد شي، د ملت له غږ نه باید ډار ونلرو، ملت جگړه نه غواړي، وینه نه غواړي، له وینې او جگړې نه ستړی دی؛ اما تگلاره غواړي، وحدت غواړي له ټولو نه. دا چې نور اقسار په څه حالت کې دي، یوه ناهيلي په هغه اقسارو باندې راغلي چې صدمه یې لیدلې او ۳۱ قشره کم له کمه کمزوري شوي دي، هیله باید بېرته ژوندی شي او هیله پدې باندې تعلق لري چې ټول احساس ددې وکړي چې ریني لري، پښي یې سستې نه دي، په آسمان کې ستوری لري، یو گډ ستوری دی، د افغانستان ستوری دی، له خپل بیرغ، له خپل عزت او له خپل هویت سره او په ځمکه کې یو سیوری لري چې گډ اقدامات دي.

زما عرض دا و او ددې ټولو پودکاستونو دلیل دا و چې اوس یو دوه لارې باندې یو: یوه لاره دا ده چې ووايي ټول شی دې وي، یوه عارضي خبره ده یو څو ورځي به پاتې شي بیا به له منځه لاړ شي او خوځښت په کار نه دی. بله لاره دا ده چې ابعاد د خپل ژوند او د ژوندانه او د راتلونکې په اساسي توگه وڅیړو، ووايو چې څه رقم ژوند غواړو؟ تدریجي مرگ غواړو یا واقعاً یو مشترک ژوند غواړو؟ د ژوند د انتخاب مانا دا ده چې بیا کارونه په بل رقم کوو.

جنبش: تعریف شما از دو راهی که افغانستان فعلاً در آن قرار دارد اینست که اگر انتخاب درست صورت نگیرد، فاجعه عمیق تر می شود، یک سوی این راه می رود به مصیبت، دیگر اش میتواند به فرصت ها بیانجامد؟

دکتور غني: مطلق؛ انتخاب واضح است و امید است که یک بحث ملی سرتاسری سر انتخاب صورت بگیرد، نه سر سرخط های اینکه چند نفر امروز اخراج شده اند و فردا اخراج می شوند. ضرور است که یک قسمت مردم مصروف این باشد؛ اما نکته کلیدی ما باید تمرکز سر چاره باشد. کدام راه را باید انتخاب کنیم که به خیر ملت و رضای خداوند جل شانہ مبدل

شود. [این یک] مسئولیت است و مسئولیت هر افغان است، به هر سطح که بوده، به هر سطح که هست، هیچ کس از این مسئولیت تاریخی انکار کرده نمیتواند، چون فردا باید پاسخگو باشد و از این جهت تنها مسئله برگشت اجباری مهاجرین یا موضوع دردناک بیجاشده های داخلی مطرح نیست.

زیاده از نود فیصد مردم افغانستان... چهل فیصد واقعاً زیر خط فقر تعیین شده سابقه زندگی میکنند، اما در حقیقت نود فیصد مردم افغانستان ضرورت به زندگی آبرومند دارد. اکثریت مطلق یک کشور که به این حالت باشد، آیا ضرورت اقدامات اساسی به کار است یا نیست؟ این سوال باید محور یک بحث ملی قرار بگیرد و گفتمان ملی در افغانستان آسان است، در ولایت ها وقتیکه من سفر میکردم تا ۱۶ ساعت در روز من گوش میکردم، چند هزار نفر را [که] آدم در یک روز دیده میتوانم. همچنین نماینده های ملت از تمام اقشار جمع شده میتوانند با یک آجندای منظم سر این مسایل صحبت کرده میتوانند، اجماع لازمی را طرق اش وجود دارد. از طرف دیگر موضوع ارقام و اسناد و اینهاست و این، طرق مختلف واضح میخواهد. اینها باید به حدس گذاشته نشود. قدم اول: فهم است، دوم: یک اجماع لازمی است، سوم: انتخاب یک راه است، چهارم: مشارکت فراخ اجتماعی است، پنجم: ایجاد برنامه ها است، ششم: مدیریت است، هفتم: امکانات است.

و این همه باید به یک چوکات واضح بیاید، چون باهم به صورت زنجیری ارتباط دارند و امکانات از دنیا خواسته نمی توانید، یا از منطقه یا از خود فراهم کرده نمی توانید تا اولویت های ما معلوم نباشد.

جنش: شما از نقش ملت صحبت کردید جامعه در کل، فکر میکنید میتواند در شرایط فعلی نقشی در تصمیم گیری ها داشته باشد، چون از آنها کسی معمولاً نمیپرسد؟

دکتور غنی: جناب جنش صاحب! تاریخ افغانستان را ببینید، هر کسی که نظریات ملت را در نظر نگرفته به ناکامی مواجه شده. هر کسی که فکر میکند که اینها رعیت هستند و همراهی اینها مثل چوپان واری رفتار شده میتواند، فردا درس نو خواهد آموخت. ما مراحل [ناگواری] داریم اما یک ملت زنده بوده ایم. صدمه دیدیم، ۴۵ سال درد ورنج را کشیدیم، که هیچ کس در آخر قرن بیست و در قرن بیست و یک، روزی [را که بر] ما [آمد] نه دیده بود. حال شاید اوکرایینی ها و مردم غزه از دل ما بیایند، اما یک ملت زنده هستیم و همیشه انتخاب زندگی را داشتیم.

دو راه داریم یا این به صورت خودجوش صورت می گیرد و به هیجان بدل می شود و احساس عدم مشروعیت کامل و عدم [رضایت] ایجاد می شود و یا به یک پروسه سنجیده و منسجم بدل می شود، که موضوع تعیین مشروعیت ملی، منطقوی و بین المللی به صورت اساسی مطرح شود و تصامیم واضح گرفته شوند، که برای ایجاد این و تغییر مثبت اوضاع در افغانستان، ضرورت به چه نوع اقدامات است.

اگر فکر میکنیم که همه چیزها را در انزوا انجام داده میتوانیم، خو بسم الله؛ اگر به این عقیده هستیم و تقاضا میکنیم که مردم کمک کنند و نهادهای بین المللی با ما [باشند]، این خود اعتراف به اینست که به انزوا دوام ندهیم. بنابراین این در دو راهی به صورت واضح رسیده اید، انکار موجب فاجعه می شود، اعتراف به وضعیت قدم اول است که یک چاره اساسی، منطقی، ملی و با اعتماد برای آینده به وجود بیاوریم.

جنبش: یوه مسئله چې فکر کوم دغسې مواردو کې راپورته کېږي داده چې وایې هغه گډ روایت چې ټول پرې راټول شي په دغسې برخه کې څه دی؟ یو څه تعریفونه تاسو وړاندې کړل خو که یوه مشخصه پوښتنه زه داسې وکړم چې ستاسې تعریف له دغه روایت نه چې د کډوالو د بحران سره راپیدا شوی دی او افغانان ټول د هغې په چاپېر راټولیدلی شي او ټول په یوه پانه کې ځان لیدلی شي، څه دی؟

دکتور غني: هغه دا دی چې مور ژوند ته په مرگ باندې ترجیح ورکړو، مونږ غواړو ژوندي و اوسو، په گډه ژوند وکړو، په عزت ژوند وکړو، یو بل سره ژوند وکړو او هغه متل چې همیشه مو ویلی: که تا ویل چې زه یم او ما ویل چې زه یم، نه به ته یې نه به زه یم. او که ما ویل چې ته یې او تا ویل چې ته یې، هم به ته یې هم به زه یم!

افغانستان د ټولو گډ کور دی، داسې برخه د افغانستان نشته چې تاریخي افتخارات ونلري. کوم زون د افغانستان دی چې مرکز د یوې امپراتورۍ نه و. لوی تمدنونه مو منځته راوړي دي، لوی کارونه مو کړي دي، هر وخت مو چې وحدت درلودلی ځلیدلي یو، هر وخت چې په نفاق کې وو خوار شوي یو، د وحدت روایت دی او امکانات شته .

دویمه خبره مې داده چې د روایت مانا دا نه ده چې خیال او خوب دی. روایت په عمل [کې شته] چې افغانستان یو منسجم بدلون ته حرکت کولای شي په منطق او په استدلال باندې او ټول ټولېدلی شو، که دغه ومنو نو بیا لومړیتوبونو باندې راځو او دې برخه کې پدې باندې بېرته نتیجې ته رسیدلی شو چې افغانستان کومه جزیره نه ده، د آسیا په زړه کې پروت دی، له دې موقعیت نه څنگه گټه پورته کوو، امکانات مو په داخل کې څه دي، ستونزي مو څه دي، په څه طریقه راځو؟

دا سې [نه شي کېدای] چې یو نفر یا یوه ډله یا نور ځانته عالمان ووايي، خدای ناکرده نورو ته جاهلان ووايي. زما خبره د روایت دا ده چې جمعي عقل په فردي عقل اوچت دی، اُمت په اجماع کې اشتباه نه کوي، دا حدیث نبوي دی.

دلته خبره په څه کې ده؟ یا راځو په تیرو ملامتیو باندې، په تیرو وینو باندې او ټول وخت هم په دې تیروو؛ یا دا چې یو واضح هدف ټاکو، لکه: څه رقم افغانستان په ۲۰۴۷ کې غواړو؟ ۳۰۰ مه کلېزه د یو دوامدار دولت په حیث باندې، څنگه غواړو؟ څه رقم افغانستان غواړو؟ او بیا ملا تړل دي، د امکاناتو سنجول دي. ملت که وخوځیده پدې خوا کې امنیتي مصارف کمیږي، د ژوندانه اهمیت باندې ټول نتیجې ته رسیږو او په گډه د گډ ژوند، د با عزته ژوند، د ویاړ ژوند خوا ته

خو او که دا ونه منو، نو بیا د حوادثو ښکار به یو، یوې خواته به مو یو ولی بل خواته به مو بل ولی او خپله به مو تیر په لاس کې وي چې هغه ونه چې د سیورې لاندې یې کښینو هغه څنگه چپه کړو.

جنبش: حد اقل در نیم قرن اخیر تلاش آنهاييکه در قدرت بودند بر این بوده که قدرت خود را با توجه و با استفاده از هر چیزی که ممکن است حفظ بکنند، آنهاييکه در مخالفت قرار داشتند تمام هم و تلاش شان این بود که گروهی را که بر سر قدرت است از پای بیا نندازد. فعلاً هم تقریباً حالت به همین شکل است، حد اقل سه چهار گروهی عرض اندام کرده که باید در مقابل آنهاييکه در کابل قدرت دارند بجنگند، مسلحانه بجنگند. در این شرایط که هنوز مردم به این نتیجه که شما گفتید که ملت از خون و خونریزی خسته شده، نرسیده اند به صورت کُل، حد اقل یک بخش اش نرسیده، در بین این نظریات متفاوت و متضاد یک روایت مشترک ملی حد اقل در موضوع مهاجرین چه رقم ایجاد شود؟

دکتور غنی: عرض من باز هم اینست، وقتیکه روایت مشترک ملی میگوییم، معنای آن این نیست که اجماع هر فرد و هر گروه در آن وجود داشته باشد، یک اکثریت قاطع که اکثریت خاموش ملت است، [آنها] باید در روایت مرکز ثقل باشند. قسمت دوم مسئولیت است. اگر در این دو راهی کسانیکه امروز میخواهند انحصار به وجود بیاورند، راه مشارکت عمومی را نه با افراد، بلکه به حیث یک پروسه سنجیده شده که ملت آینده خود را بسنجد، مسئولیت متوجه اینها است و کسانیکه خشونت میخواهند باید [همچنان] بفهمند که ملت خشونت را می پذیرد یا نه می پذیرد؟ از که نماینده گی میکنند؟ خشونت شان را که تمویل می کند؟ وسیله اجرای خشونت شان توسط کدام راه صورت میگیرد و قیمت خشونت شان را که میپردازد؟

سوال ها را باید به صورت اساسی مطرح کنیم، بدون احساسات و بدون برجسپ های خاص به مردم. گپ، گپ منطقه است. آیا خشونت، یگانه راه است؟ اگر مردم عام ملت، یک قسمت قاطبه ملت به این نتیجه برسد که جز خشونت راه دیگری ندارند، این خود به خود میآید، اما این [در نتیجه یک] مجبوری میآید. فعلاً ملت نمی خواهد که تکرار این را ببینند. اما وضع فعلی بدبختانه آستن این بوده میتواند و این درسی است که باید از تاریخ عبرت بگیریم.

آیا جامعه باز هم به طرف یک افراط و تفریط مطلق در حرکت است؟ آیا باز خشونت و عدم اطاعت و پذیرش در حال عام شدن است؟ و نقاط مختلف قدرت در حال عرض اندام هستند، یا یک انسجام به کار است؟ چه نوع دولت، دولتداری برای مبارزه با وضعیت فعلی، برای مدیریت وضعیت فعلی به کار است؟ و هر کس حاضر به چه نوع قربانی و چه نوع گذشت است تا این به وجود بیآید؟ خودگذری به کار است.

و نقطه کلیدی چیست؟

همه ما رفتنی استیم، افغانستان دایمی است. بنابر این اولویت ثبات و رفاه افغانستان است، نه قدرت یک شخص یا یک طبقه یا یک گروه. ثبات و رفاه تنها بر اساس مشارکت و حس تعلق و احساسات که یک وطن مشترک، یک خاک مشترک، یک هدف مشترک، یک آینده مشترک در یک ملت ایجاد کرده میتواند، به وجود بیاید .

جنبش: بنه؛ تعریفونه مو وکړل خو له کومه ځایه یې پیل کړو؟ مثلاً ددې لپاره چې مرسته وشي، لږ تر لږه دغه بحث راپیل شي، مثلاً د لنډې مودې هدفونه باید څه وي، د منځنۍ مودې باید څه وي او اوږده مهال لپاره باید کوم اهداف وټاکل شي او په گډه ورته کار وشي؟

دکتور غني: لومړۍ خبره داده چې پدې مرحله کې هر کور کې، هر کلي کې، هره باندې کې، هر ښار کې باید د بحث شرایط برابر شي. دا بحثونه د خلکو منځ کې زه یقین لرم چې دي، خلک راډیوگانې اوري، خلک تلویزونونه ویني، نورو لارو ته [لاسرسی لري]؛ زما وړاندیز دادی چې دغه بې له دې نه چې له ولس نه وډار شي، په یو منسجم ملي بحث باندې بدل شي. عملي لاره یې د خلکو جرگي دي په مختلفو سطحو باندې، په کلي کې، په ولسوالۍ کې، په اقصارو [کې]، [ښايي] نور نومونه ورباندې [کې] اړدئ. د ملي بحث د روایت موضوع ده، دا تحصیل کونکو ته اړتیا لري چې په اساسي توگه ومنو چې دا موضوعات څه دي. دا یې یوه برخه ده .

بله برخه یې تحقیقاتي برخه ده، د څیړنې برخه ده. که وایو چې شپږ اعشاریه دوه میلیونه بېځایه شوي دي، اوس باید پوه شو چې دقیقاً دا چیرې دي، کوم حالت کې دي، یا [کله] چې وایو چې اته میلیونه دي یا لس میلیونه مهاجر دي، که ایران کې څلور [میلیونه] دي یا شپږ [میلیونه] دي، دلته دقت په کار دی او ددې ټولول هم واضح لاري لري، تگلاري لري چې ورباندې پوه شو او ورباندې نتیجې ته رسیدلی شو.

بله برخه داده چې راځو زموږ امکانات څه دي؟ عواید څو دي او نور ابعاد یې څنگه دي؟ څنگه کولای شو چې په عاجله توگه [کارونه تر سره کړو]. ژمی روان دی، په دې ژمې کې څه اقدامات په کار دي؟

جنبش: یعنې عاجل هدف باید دغسې یو شی اوسي؟

دکتور غني: عاجل هدف باید دغه وي، د عاجل هدف په شا کې هم منځ مهالې ته که گورئ، باید پنځو کلو ته وگورئ، په پنځو کلو کې منطقه به چیرې وي، افغانستان به چیرې وي، جهان به چیرې وي؟

که دې باندې پوه شئ، خطراتو باندې هم پوهیږئ او فرصتونو باندې هم پوهیږئ.

بله [خبره] داده چې کوم منابع مو په کار دي؟ څومره مو په کار دي؟ او دا منابع چیرې دي؟

د مثال په توګه: یو مشروع دولت نړیوال بانک کې، آسیایي بانک کې، اتحادیه د اروپا کې کم له کمه حق لري [او] مرستې ورسره کیږي په دوامداره توګه باندې او حق ددې لري چې دا د مرستو لومړیتوبونه وټاکي؛ اما له بلې برخې، که بشري مرستې دي او د ملګرو ملتونو له خوا راځي، هغه بل [شی دی].

دلته باید په واضح توګه پدې باندې پوه شو. د منطقي له نظره بله برخه ده. څنګه د منطقي لید په افغانستان باندې ګرځولی شو چې افغانستان ته د یوه فرصت په حیث باندې وګوري او افغانستان ته خپل یو دوامدار شریک او پایداره ټولني او نظام په حیث وګوري. دغه هغه مسایل دي چې بې له هغه نه، نه کیږي، ځکه داخلي مشروعیت، دننی مشروعیت د باندنی مشروعیت، اساس دی او دا هم یوه پروسه غواړي [او هغه دا چې] څه رقم دولتداري په کار ده؟ څه رقم ظرفیتونه دولت کې په کار دي؟ طول او عرض یې باید څومره وي؟ څه رقم انسجام ورکوي؟ ولایاتو کې څه کوي؟ ولسوالیو کې څه کوي؟ کلیو کې څه کوي؟ ښارونو کې څه کوي؟ کوم اقسار څرنګه په کار اچوي؟ دا ټول یو پنځه کلن دریځ کې راتلی شي او پس له هغه نه یو د پنځه ویشتو کلو روایت په کار دی چې په اساسي توګه پوه شو چې څنګه له دوامداره بحران د څو پېړیو نه څو یوې باثباته او ان شالله تعالی یوې روښانه راتلونکې ته.

جنبش: شما در یکی از برنامه های قبلی گفتید که خوشبین هستید یعنی احساس بدبینی به مسایل ندارید، میخواهم ببرسم که چقدر امکان دارد فکر می کنید که مردم، همه آنها، درک بکنند که بدون مشخص سازی اهداف کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت نمیتوانند آینده خود را رقم بزنند، باز هم مثل یک دایره دور خواهد زدند، از نقطه صفر شروع خواهند کردند، ۳۶۰ درجه خواهند رفت و دوباره به همان صفر خواهند رسید؟

دکتور غنی: از تاریخ دو درس داریم: یا از تاریخ عبرت میگیریم یا تاریخ را تکرار می کنیم. عبرت گرفتن [به] معنای اینست که سر نقاط منفی تاریخ خود فایق می شوید و یک کشوری که هزارها سال موجودیت داشته، باید یک حس اعتماد داشته باشد که در آینده هم بقا دارد، این نقطه اول است و این به ایمان تعلق دارد و به احساس دل تعلق دارد و به یک عشق به افغانستان تعلق دارد.

دا لیونی مینه غواړي. داسې ګوت د افغانستان [نه شته] چې زه ورباندې ویاړ نشم کولی او ورته د آبادۍ خوا ته کتلی نشم. دغه [ډول] احساس د مالکیت ضرور دی. په اکثریت د افغانستان په وګړو کې چې زه ورسره غږیدلی یم یا مې کتلي دی یا مې غور ورته نیولی دی، دغه احساس ډیر ټینګ دی. افغانستان وزیر اکبرخان [مېنه] نه ده هر څوک چې پکې اوسي یا چورپور چې یوه برخه یې چوروي بیا یې بله چوروي! افغانستان اکثریت په کلیو کې دی، په ښارونو کې دی، په ولس کې دی او هغه ولس ډېره لویه غېږه [لري]، پراخه غېږه لري، که ورسره مینه وکړی سل چنده درسره مینه کوي، نو؛ دغه زما د امید خبره ده چې امکان یې شته. بل عملي امکانات دي، بیا به په نورو پودکاستونو کې پدې باندې وغږېږو چې دا روایت چې همیشه راغلی چې افغانستان بېچاره افغانستان دی، بېوزلی افغانستان دی – دا روایت له مغزو

نه بايد وباسو. مور امکانات لرو، يا به يې د خاورو [معادل] خرڅوو او څوک مو غولوي، يا به دعزت لاره وگرځي، نړيوال شرايط، منطقي شرايط ازلي نه دي، بدلون کې دي. د بدلون په حالت کې نويو طرحو ته، نوي ليد ته امکانات برابر دي. له بلې خوا نه معلوم داره که عبرت وانه خلو او ځانځاني حرکت وکړو او يواځې پدې باندې راشو چې هر څه چې راځي پس له ما بلا؛ زه دې ضرب المثل سره واقعاً ستونزه لرم چې ځان نه وي جهان دې نه وي. که افغانستان نه وي ځان دې نه وي! [بې افغانستانه] څه عزت لري؟ ځان ته وگورئ وجدان ته مو وگورئ، لږ څه سر مو [گربوان ته] تېټ کړئ؛ څنگه نازېدئ، څنگه غورېدئ، څنگه مو ځان ته زړور ويلې، ويل [مو] چې زمري يو، اوس لکه مورک غوندې يو څوک هم درته نه گوري او د پيشو په اندازه عزت نه درکوي. عزت مو پدې خاورې پورې تړلی و [خو] په دې باندې پوه نه شوئ او دا يواځې د اوس [خبره] نه ده، بار بار دا تکرار شوې. ضرور ده چې دغه خيښه حلقه ماته شي، په وحدت کې يوه تگلاره پيدا کړو، ټول په سمه مخکې لاړ شو. ولس کې ستونزه نشته، ولس مه تقسيموئ، تقسيم هميشه ځينې سياستوال چې هغه منفي واړه سياستونه راوړي او بله لار نلري غير له دې نه چې په قومي دلالتو باندې بدل شي [را منځ ته کوي]. په قومونو باندې تجارت مه کوئ، روايت مو بايد پدې باندې بنا وي چې درې قاطع اکثریتونه لري: ځوانان، مېرمنې او بېوزلې.

[کله] چې وگورئ ټول سره يو شی دي. له باميانو نه يا دايکندي نه که لاړ شی پکتیکا ته يا پکتيا ته څه توپير پيدا کوي؟. يا [که] غور ته يا بادغيس ته يا بدخشان ته لاړ شی؟ مشترک جهات مو وسنجوئ، ټول يو بل سره نتيجه ته رسيدلی شو؛ اما که د تقسيم طرحې وي، دا غير له دې نه چې ټول خراب شي. . . څوک چې اوبه خروي او فکر کوي چې ماهيان پکې نيسي په خړو اوبو کې ډوبيري، دې باندې هم پوه شی! او څوک چې فکر کوي چې گاونډي به درته يا نور چې افغانستان کې خپلې گټې ويني د څو ورځې چې ستاسو به دوامداره شريکان وي نه دي، نو؛ بايد پوه شو چې يو گډ وطن لرو، يو گډ راتلونکی لرو، که دغه ټکې باندې پوه شو بيا نورې لارې د سنجولو دي او هغه ظرفيتونه، په عمل کې، جناب جنبش صاحب، منځته راځي، نه په نظر کې، نه په کاغذ کې. يو وارې چې يو شی زده کړئ په عملي توگه او ملا وتړئ او خلکو سره چې مشوره وکړئ دومره تگلاري درنښې، دومره لارې درنښې او هغه شی چې د افغانستان په ولس کې خاصتاً د قدر وړ دی [دادی چې] که هر ولايت ته يا کلې ته يا هر ډلې ته چې ورشئ، ورته ووايئ چې پنځه لومړيتوبونه دې څه دي، په دوو ورځو کې پنځه لومړيتوبونه درکوي، بيا طريقه باندې راځئ چې څنگه يې عملي کوئ او د عملي کېدو [برخه کې]، دوه مو که عملي کړل، يوه فيصدي د اعتماد راځي، څلور مو که وکړل دوه چنده راځي، پنځه مو که وکړل ۹۰٪ اعتبار ته رسېږئ، بيا په راتلونکې کې درباندي اعتماد کوي. ځکه لنډ مهال اقدامات په کار دي چې د اعتماد فضا راوړي چې د منځ مهال اقداماتو ته زمينه برابره شي او منځ مهال بيا اوږد مهال ته.

جنبش: وروستی شیبې ته رسيدلې يو، استاده... ما نه غوښتل او اوس هم نه غواړم [چې خبره منفي خواته ولاړه شي]، زه غواړم چې وطن بريالی شي، د وطن خلک بريالی شي، پوښتنه مې د منفيت لپاره نه ده، منفي اړخ نلري خو که يې

داسې فرض کړو چې ددغو لومړیتوبونو او ددغو اهدافو په پېژندنه کې یا غفلت وشو یا ناسم تشخیص شول، عواقب یې د وطن او دملت له پاره څه کیدلی شي، په تیره بیا چې هماغسې چې تاسې وویل منطقه ځان له افغانستان نه جلا کوي او دنیا بیخې هیر کړی دی؟

دکتور غني: جناب جنېش صاحب ستاسې خبره هیڅ نوعه منفي نه ده. هره طرحه چې جوړوئ باید لومړی خبره مو دا وي چې منفي جهاتو باندې یې پوه شئ، غیر له هغه نه مثبتو جهاتو باندې نتیجې ته نه رسیږئ. [زه] ځکه پدې پودکاستو کې تاسې سره مثبتو برخو باندې راغلم، ځکه چې هلته ترکیز کم دی، منفي برخه کې هره ورځ دا گورئ، یو سیلاب روان دی، یوه زلزله روانه ده، یو آشفشان روان ده، که سترگې پټې کړئ عواقب یې وخیم دي، ځکه د دوه لارې مسئله مې مطرح کړه او د هغې لپاره چې ولس واقعاً پوه شي چې یو دوه لارې کې یو او په اجماع باندې ورسېږو، نو ضروره وه چې پوه شو چې مثبت لاره څه ده او څنگه په مخکې ځو، اما منفي عواقبو باندې [هم] باید ټول پوه شو، ځکه که دې نه انکار وکړو بیا مسئول یو او ما غوښتل چې په واضح توگه موږ او تاسو ټول خپلې غاړې خلاصې کړو او خپل مسئولیت ادا کړو.

جنېش: د مهاجرینو په اړه د پودکاستونو دا لړۍ دلته بشپړوم، ولی شنونده های عزیز همان طوری که در برنامه اول گفتم داکتر صاحب محمد اشرف غني وعده کردند که در مورد مسایل مهمی مربوط به حیات ملی کشور ما از اقتصاد گرفته تا جامعه شناسی و تا مردم شناسی و تا فرهنگ و تا معماری و غیره در بحث های آینده با ما سهم بگیرند، امیدوار هستم که شما این برنامه ها را تعقیب کنید و در همین جا این بخش مربوط به مهاجرین را به پایان میبرم، استاده! تاسې نه ډیره زیاته مننه، کور مو ودان.

دکتور غني: مننه له تاسې نه.

تل دې وي افغانستان

زنده باد افغانستان

یشه سین افغانستان.